

NOVA PRAVDA

Uredništvo in uprava v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstr. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo pa 8 dinarjev.

Volitve.

Demokracija, ki se je uveljavila v modernih državah, priznava kot najvišjo oblast narod. To svojo najvišjo oblast izvršuje narod potom svojih voljenih zastopnikov, poslancev, ki v svoji skupnosti tvorijo zakonodajni organ — parlament, pri nas narodno skupščino. Narodna skupščina torej ni prav nič drugega, ali vsaj ne bi smela biti nič drugega, kot izvrševateljica narodove volje, katero ima uzakonjevati. Kadar tega radi kakršnihkoli vzrokov ne more več vršiti, je izgubila smisel svojega obstoja in logična posledica bi morala biti, da odstopi svoje mesto novi, dela zmožni narodni skupščini.

Današnja naša narodna skupščina vsled notranjih zmešnjav v vladnih strankah in vsled neprestano pojavljajočih se neiskrenosti in izsiljevanj med radičevci in radikali ni več dela zmožna, vsled česar so jo poslali na dopust in počitnice. Poznavalci razmer je jasno, da zadeva s tem ni rešena in da narodna skupščina ne bo v jeseni prav nič delazmožnejša, nego je bila pred odhodom na prisiljene počitnice. Edini izhod iz sedanje nevezdržne notranjopolitične situacije so volitve in ta klic po novih, **svobodnih** volitvah ponavljajo kar zaporedoma voditelji skoro vseh opozicijskih strank.

Če naj volitve dosežejo svoj namen, če naj torej res izrazijo resnično voljo naroda, morajo biti **svobodne**. Sicer nimajo prav nobenega pomena in je boljše, če jih ni. Se vsaj diktat pokaže v vsej svoji goloti in se ne skriva za kopreno demokracije. In značilno za naše razmere je, da se v zahtevi po volitvah poudarja, da morajo biti volitve svobodne in še bolj značilno je, da se prav vse stranke trudijo, da bi dobile vodstvo volitev v svoje roke, z drugimi besedami, da bi sodelovale v volilni vladi.

V državi, kjer ni beseda demokracija samo teoretičen pojem, temveč kjer najde živ izraz v državni upravi, v taki državi je prav vseeno, kdo da vodi volitve. Narodova volja pride do svojega pravega izraza, pa naj jo vodi kdorkoli in v taki državi se nikdo ne pili za volilni mandat. Drugače je, na žalost, pri nas.

Kakor na Madžarskem, tako se tudi pri nas volitve «delajo». Puškino kopito, grožnje požiga, neutemeljene aretacije, persekucije uradnikov — vse to so, posebno v južnih krajih naše države, sredstva, s katerimi se vpliva na volilčevo «prepričanje» in korigira javno mnenje. In če vse to še ne zadostuje, potem pride na vrsto še presipavanje kroglic iz žare v žaro. In uspehi se nazivljajo narodna volja.

Vsa ta sredstva so pa seveda dana le onim, ki se ob času volitev nahajajo na vladi. Opozicijske stranke so proti takemu počenjanju brez moči in koliko da zaležejo pritožbe, to vemo iz izkušnje. Vladajoče stranke imajo pač večino tudi v razsodiščih in vrana vrani ne izključe oči. Iz tega vidika nam postane po-

tegovanje za volilni mandat prav jasno. Vsaka stranka bi rada korigirala javno mišljenje in narodovo voljo sebi v prid, ali pa v najboljšem slučaju preprečila vsaj korekturo od neprijateljske strani.

To stanje ni zdravo. Vsako nasilje rodi odpor in protinasilje, boj. In v boju se tratijo in izčrpavajo narodove sile, ki bi, uporabljene na drug način, nedvomno mogle zelo dvigniti splošno narodovo blagostanje. Zato je klic po

svobodnih volitvah utemeljen, prav tako utemeljen, kakor je utemeljen klic po volitvah samih.

Država rabi nujno delazmožne in delovne narodne skupščine. To ji morejo danes dati samo nove državnozbornske volitve. Da pa bo prišla resnična narodova volja do veljave, je treba, da bodo te volitve svobodne. Ker volitve so in morajo biti svobodne obračun in na ta obračun narod že težko čaka. Veliki, težki in preštevili so postali namreč grehi vladajočih!

Organizacija dela v Zedinjenih državah.

Glavni vzrok bogastva v USA je dobra organizacija dela, ki omogoča visoko produktivnost. Ta posebnost ameriškega življenja se kaže v različnih oblikah. Predvsem prihaja v poštev 1. standartizacija proizvodnje in konzuma, 2. temeljito izvedena delitev dela, 3. popolno izkoriščanje delovne sile — posebno odstranitev nepotrebnih presledkov pri delu in 4. gospodarsko popolni ustroj kapitalističnih organizacij. Oglejmo si vsako od teh strani ameriškega gospodarskega življenja.

Standartizacija smeri k odstranitvi različnih vrst produktov. Standartizacija vodi k poenostavljenju trgovine, k manjšemu številu in večji enoličnosti strojev, ki izdelujejo blago in končno k znatni pocenitvi produkcije in trgovskega obratovanja. Stremljenje po standartizaciji je izšlo iz zasebne inicijative, toda javno mnenje jo je podpiralo in v zadnjem času stoji na čelu standartizacije uradna pisarna pod vodstvom Mr. Hoovera. Uspehi v tej smeri so zelo veliki. Padlo je število vrst plugov, kosilnih strojev, postelj, lopat, posod za mleko, umivalnikov itd. itd.

Kako se je zmanjšalo število modelov posameznih predmetov, kaže sledeča tabela:

	Vrste	preje sedaj
Postelje s peresnimi madroci	78	4
Bolniške postelje	48	1
Pregrinjala za postelje (izmera)	78	12
Razne opeke	119	1
Posode za mleko	49	9
Kovinski umivalniki	1114	72

Teorije sovjetske vlade in njenega gospodarstva «po načrtu», če govore o njegovih prednostih, opozarjajo, da omogoča to gospodarstvo veliko standartizacijo industrijskih proizvodov. Ameriška izkušnja pa kaže, da v tem pogledu komunistično gospodarstvo ne nudi nobene prednosti, ker so ameriški uspehi mnogo večji nego uspehi komunističnega gospodarstva.

Tehnična delitev dela je že davno znana in tudi izvajana v Evropi. Toda Amerika je danes v izvajanju delitve dela daleč pred Evropo. V Fordovih avtomobilskih tovarnah,

kjer je delitev dela dosegla rekord celo v Ameriki, se vrši 7882 funkcij. Uspehi tako daleč segajoče delitve dela so splošno znani: delo vsakega delavca postaja bolj in bolj enostavno in tehnično popolnejše, ne potrebuje dolge učne dobe in pripravlja pot stroju. Učna doba za posamezne funkcije v Fordovih tovarnah znaša pri 43 odstotkih vseh funkcij 1 dan, pri 3 odstotkih vseh funkcij 1 do 8 dni, pri 6 odstotkih 1 do 14 dni, pri 14 odstotkih 10 do 365 dni in pri 1 odstotku vseh funkcij 1 do 6 let.

Delitev dela je eden najvažnejših pogojev za popolno izrabljanje delovne moči in sile. Toda ni edini. Jako važna je odstranitev prekinjenja dela, povzročenega po počasnem dodajanju potrebnega materiala, iskanja orodja itd. Ogromno vlogo pri štedenju delavskega časa igra iznajdba stroja, ki se imenuje konvoyer. To je neskončna, premikajoča se preproga, ki v točno določenih presledkih do naša delavcem vse potrebno za delo. Delavcu preostane samo napraviti z dodanimi deli nekaj gibov in jih zopet položiti na konvoyer, ki jih odnese zopet naprej drugemu delavcu v roke. Z donajanjem materiala se ne izgublja torej niti časa niti delovne sile.

Konvoyera se danes poslužujejo najrazličnejše stroje v Ameriki in je njegova oblika seveda različna z ozirom na dane razmere. V eni Fordovi tovarni teče največji konvoyer na svetu: dolg je eno angleško miljo (1,6 km). Konvoyera se pričenjajo posluževati tudi v velikih ameriških trgovinah. Z njegovo pomočjo zakoljeta dva delavca v velikih čikaških klavninah po 2000 prašičev na uro. Prašič je zaklan, očiščen, razsekan in meso sortirano in vse skupaj ne traja več kot 20 minut. Pri volu trajajo iste operacije 39 minut. Fordove tovarne nudijo še bolj presenetljive primere: tekom 4 ur 45 minut se izdela cel avtomobil in delo pričanja pri raztopljeni kovini.

Ameriški kapital je organiziran v trustih, o katerih pa ne bomo obširneje razpravljali.

Končna posledica vseh teh posebnosti ameriške organizacije dela se kaže v tem, da ameriško blago na svetovnem trgu

prav lahko vzdrži konkurenco evropskega blaga, ker je izdelano na štirikrat cenejši način.

Na tipični ameriški proizvod — Fordov avtomobil — je vpliv teh tehničnih iznajdb vplival sledeče: osebni Fordov avto je stal l. 1908.-09. 900 dolarjev, l. 1911.-12. 600 dolarjev, l. 1913.-14. 490 dolarjev, l. 1918.-19.

525 dolarjev, l. 1921. 415 dolarjev in l. 1923. samo še 295 dolarjev. In ta cena se je še nadalje in se še stalno znižuje.

H koncu naj še pripomnimo, da se nikjer ne posveča tehničnim iznajdbam toliko pozornosti kot v USA. Samo Ford dobiva tedensko povprečno po 500 ponudb, ki se tičejo izpopolnitve produkcije.

Delavske mezde v Nemčiji.

Po končani svetovni vojni je nemško delavstvo preživljalo najtežje čase. Vse težke gospodarske posledice vojne in poraza so skušali nemški premožnejši krogi prevladati na delavstvo. Samo oster odpor, ki se je izražal tudi v revolucionarnih poskusih, je zastavil še večje osiromašenje delavstva. Delodajalci in vlada so bili prisiljeni skrbeti za vsaj kolikor toliko primerno zaposlenje delavstva in mu zagotoviti potom gibljive tarife minimalno mezdo. Najslabše pa se je godilo delavstvu, pa tudi srednjim vrstam v dobi inflacije. Delavec in uradnik je dobival za svoje delo plačilo v ničvrednem papirnatem denarju, katerega kupna sila je padala od dne do dne. Strašna brezposelnost je poleg tega privedla do prepolnjenja delovnega trga in v splošnem je nemško delavstvo delalo preko osemurnega delovnika in to za mezdo, ki je bila najnižja v celi Evropi in za katero se je mogel delavec komaj do sita najesti.

Z ozdravljenjem gospodarskega življenja Nemčije in s socialnim pomirjenjem se je polagoma izboljšal tudi položaj delavstva. Strokovne organizacije so lahko zopet pričele s pogajanjem v svrhu zvišanja mezde in tudi boljša zaposlenost nemške industrije je dopuščala, da se mezde prilagode polagoma cenam. V resnici je koncem inflacijske dobe, ko se je nemška valuta stabilizirala na svetovnem denarnem trgu, nastopila tudi za delavstvo doba boljših plač.

Od leta 1924. se mezde nemškega delavstva postopoma približujejo predvojnemu razmeram. Po ugotovitvi državnega statističnega urada so se mezde nemškega strokovnega delavstva povišale v zadnjih dveh letih sledeče:

(tedenske mezde v zlatih markah 1 zlata Marka = 14 Din.)			
Aprila meseca	1924.	1925.	1926.
rudarji	33'84	44'22	49'02
stavnja industrija	29'66	46'77	55'23
lesna industrija	26'47	39'84	46'42
kovinska industrija	31'74	40'84	46'24
tekstilna industr. (moški)	25'49	27'46	30'05
tekstilna industr. (ženske)	18'44	21'74	24'10
kemična industrija	32'08	36'67	40'90
tiskarska industrija	31'66	40'29	46'05
za pomožno delavstvo:			
rudarstvo	27'00	31'92	34'32
stavnja industrija	25'65	39'34	44'69
lesna industrija	23'76	34'76	40'37
kovinska industrija	24'12	27'76	31'16
tekstilna industr. (moški)	20'91	22'75	25'10
tekstilna industr. (ženske)	14'44	16'85	18'62
kemična industrija	28'62	31'25	34'56
tiskarska industrija	26'96	35'16	40'16

V teh mezdah so vsebovane tudi rodbinske doklade za ženo in dva otoka, katerih doslej v Nemčiji niso poznali. Tedenska mezda se razume za 48urno delo, v kovinski industriji pa za 54urno delo. V nekaterih krajih in nekaterih industrijskih strokah, torej ne splošno, se dela za navedeno mezdo celo po 60 ur na teden, torej celih deset ur na dan. Toda kljub temu, da se v Nemčiji ne drže povsod osemurnega delovnika, se vendar vidi, da skušajo sedanje delavske mezde doseči predvojno

višino. V resnici se je to v nekaterih strokah že zgodilo, posebno pa je pomožno delavstvo boljše plačano kot pred vojno.

Najslabše je plačano tekstilno delavstvo, posebno ženske pomožne sile, ki zaslužijo v našem denarju okroglo 260 Din tedensko. Najboljše pa je plačano stavbno delavstvo, pri čemur pa se seveda ne sme pozabiti, da gre tu za sezonsko delo in da je pozimi večina delavstva v tej stroki brez posla in zaslužka.

Ne sme se prezreti tudi dejstva, da je pri preoblici delovnih sil na nemškem trgu dela tako plačan samo del (strokovno izobraženejši) nemškega delavstva. Večji del delavstva, posebno v manjših industrijskih krajih in manjših podjetjih ne dosega gornjih povprečnih mezd. Toda tudi če priznamo, da dobiva gornje mezde samo manjši del delavstva, je vendar razvidno, da z izboljšanjem gospodar-

skega položaja Nemčije rastejo tudi delavske mezde in da si nemško delavstvo s pomočjo svojih strokovnih organizacij stalno izboljšuje svoj položaj.

Če vzamemo povprek vse stroke industrijskega dela, je bila plačana delovna ura nemškega industrijskega delavca: aprila l. 1924. z 64'9, aprila l. 1925. z 84'4 in aprila l. 1926. z 94'1 zlatimi pfenigi.

Brezposelnost v Nemčiji pa je stalno zelo velika in prenapolnjeni trg dela zavaja del delavstva, da dela pod slabšimi delovnimi pogoji, nego jih določajo kolektivne pogodbe. Na 100 izpraznjenih mest je odpadlo aprila l. 1925. 199 prosilcev, leto dni pozneje, aprila l. 1926. pa že 628 prosilcev. To število kaže najbolj jasno strašno brezposelnost nemškega delavstva, ki ne more izboljšati svojega položaja z izseljevanjem v tujino. Zakoni proti naseljevanju in pa zaščita domačega delavstva proti konkurenci tujih priseljencev, katero so uvedle po vojni vse države, zabranjujejo nemškemu delavstvu, da bi si poiskalo dela na inozemskem trgu. Posebno velika industrijska središča in velika mesta izkazujejo znano število brezposelnih, ki živijo v zelo siromašnih razmerah. Tudi če se bo gospodarski položaj Nemčije še nadalje izboljšaval, bo ostala najtežji problem Nemčije naraščajoča preobilica delovnih sil in množče se šte-tilo brezposelnih.

Politični pregled.

K politični situaciji. Sodeč pa sklepkih kluba poslancev HSS in po izjavah Štefana Radića bi morala že zdravljati izbrulniti vladna kriza. Kot vedno se je pa tudi to pot izkazalo, da HSS absolutno reflektira na sodelovanje v vladi in da ji ni ničesar bolj lahkega kot da dementira vsako svojo izjavo in sklep, katerega bi smatrali radikali kot politični ultimatum v tem zmislu, da bi morala demisionirati vlada. Radić je zahteval, da se takoj sestane narodna skupščina, da se še pred sprejetjem nettunskih konvencij uzakoni agrarni zakon in zakon o izenačenju davkov, da se pokrije stroške za podporo poplavljenecem z znižanjem uradniških plač in končno, da ostopita ministra Simonović in Nikić. Te svoje zahteve je izrazil Radić na dalmatinskih shodih v zelo ostri formi in je te svoje zahteve podkrepil tudi s sklepi poslanskega kluba HSS. Ko so radikali zvedeli za sklepe HSS, so v svojih glasilih izjavili, da Radić operira zopet z demagogijo in da niti govora ne more biti, da bi se sestala narodna skupščina pred jesenskim zasedanjem. Radikali so priporočali Radiću, naj molči, ker drugače bi morali nadomestiti njegovo stranko v vladi z drugimi parlamentarnimi skupinami. V strahu Radiću so se nato radikali potom tretjih oseb pogajali z davidovičevci. Ko je Radić uvidel, da ne bo pri radikalih uspel s svojimi zahtevami, je takoj izjavil, da je stavil samo predloge, o katerih se da razpravljati in ki niso noben ultimatum sedanji vladi. Tako je prišlo do tega, da se ne sestane ne narodna skupščina in da ne bo odstopil ne Nikić, še manj pa Simonović. Nikić celo ustanavlja svoj poslanski klub, ki bo pričel borbo proti HSS, to je oni stranki, ki ga je poslala v vlado in ki ga v vladi tudi indirektno vzdržuje. Zaenkrat so radikali še absolutni gospodarji politične situacije in jim je Radić le nekaj številni privelek, s katerim se poigravajo kakor jih je pač volja. Če ne pride kaj izrednega, o spremembi v vladi do jesenskega zasedanja narodne skupščine ni govora. Pravkar se vrše po Srbiji priprave za občinske volitve. Radikalom je razumljivo veliko lažje na tem, da izidejo iz volitev zmagoviti. V interesu radikalov je, da se za čas občinskih volitev ne otvarjajo parlamentarne krize. Volilstvo mora s sigurnostjo čutiti, da so radikali na vladi in da tudi ostanejo na vladi. To tembolj, ker se med

radikalnimi masami pojavljajo struje, ki ogrožajo radikalno moč. Tudi za ohranitev discipline v lastnih vrstah potrebujejo radikali trdno vladno moč in bi eventualne vladne krize le še bolj razdrobile radikalne organizacije.

Za Beogradom — Skoplje. Komaj se je poglobilo razburjenje med radikali zaradi pretepa med Pašićevim in Maksimovićevimi pristaši v Beogradu, že prihajajo vesti, da so se tudi v Skoplju na zborovanju za občinske volitve stepli radikali med seboj. V Beogradu je padlo tudi nekaj revolverskih streliv, dočim so se v Skoplju zadovoljili radikali s palicami in stoli.

Poziv k slogi. Vodstvo narodno-radikalne stranke je naslovilo na svoje pristaše apel, da naj ohranijo slogi. Pri občinskih volitvah v Srbiji morajo nastopati enotno, ker bi bila za radikalno stranko velika škoda, če bi zmagale radikalom nasprotna stranke. Vprašanje je, če bo apel kaj prida zalegel...

V anketnem odboru se nadaljuje zasliševanje priči v raznih korupcijskih aferah. V zadevi češko-slovaške tvrdke v Adamovem, ki je izplačala Rade Pašiću milijonsko provizijo, da je prišla do svojega denarja, se je dognalo, da je bila tvrdka tekom pogajanj za izplačilo pripravljena popustiti 30 odstotkov v korist državi. Za državo se bi na ta način zmanjšal račun za približno 20 milijonov češkoslovaških kron. V sled intervencije Rade Pašića se pa država ni poslužila ugodne ponudbe tvrdke v Adamovem, ampak je izplačala celo fakturno vsoto. Država je bila na ta način oškodovana za okrog 40 milijonov dinarjev. Med koga se je ta ogromna vsota potem razdelila, mora preiskava še dognati. V tistem času, ko so bile poravnane fakture tvrdki v Adamovem, je bil finančni minister dr. Kosta Kumanudi.

Besedni boj za avtonomijo ljubljanske občine. Kar je napredne javnosti, si je menda soglasna v tem, da je bila svoječasna klerikalna, socialno-demokratska in komunistična koalicija brezobzirno absolutistična večina, ki je prezirljivo bagatelizirala vse predloge, ki so izšli iz vrst opozicije, ki je predstavljala številčno večino ljubljanskih volilcev. V občinskem gospodarstvu so posebno vsled odločilnega klerikalnega vpliva nastale nevzdržne razmere. Navzlic tem razmeram smo bili proti

razpustu občinskega sveta, tembolj pa smo bili prepričani, da se bo heterogena večina sama med seboj zgrizla in onemogočila. Po gerentstvu doktorja Krejčija je prišel na magistrat kot gerent bivši župan dr. Perič. Takrat so imeli v Beogradu v svojih rokali klerikalci platno in škarje. Klerikalci so se ob razpustu občinskega sveta zelo zgražali nad kršitvijo mestne avtonomije. Vse je pričakovalo, da bodo z imenovanjem svojega gerenta takoj razpisali tudi volitve. Ko so se s svojim gerentskim svetom vselili na magistrat, so pozabili na avtonomistične principe in z volitvami se jim ni nikamor mudilo. Danes klerikalci zopet kriče o avtonomiji, ko so izven vlade in magistrata. Zakaj niso uveljavili avtonomije takrat, ko so imeli moč za to. Prav tako se zgražajo zaradi kršitve avtonomnih pravic v Ljubljani radičevci in del radikalov. Čemu zgražanje. Radičevci in radikalci so na

vladi, radikalci imajo notranjega ministra, zakaj ne razpišejo volitev. Dobro nam je pa znano, da radičevcem in radikalom ni toliko do volitev (pri katerih bi slabo odrezali), ampak predvsem za izmenjavo gerentov. Ni pa za varstvo avtonomije toliko važno, da se izmenjajo gerenti, ampak mnogo važnejše je, da se razpišejo volitve. Vse stranke v Ljubljani so ponovno javno izjavile, da zahtevajo takojšnji razpis občinskih volitev. Opozicijske stranke lahko samo zahtevajo, dočim vladne stranke lahko izvedejo volitve. Zato, gospodje radikalci in radičevci, ne govorite samo in ne protestirajte samo, ampak razpišite volitve, če vam je res pri srcu avtonomija ljubljanskega mesta. Ali ste res prav taki kot klerikalci, ki so bili za avtonomijo samo toliko časa, da so dobili gerentski svet. Dokler ne preidete od besed k dejanjem, prav nič ne damo na vaše jeremijade o avtonomiji!

Strokovni vestnik.

Redukcija ministrstva za socialno politiko.

Centralno tajništvo delavskih zbornic v Beogradu je poslalo dopis vladi, zakonodajnemu odboru skupščine in vsem poslanskim klubom, kjer pravi med drugim:

Po novem zakonu o centralni upravi, s katerim se predvideva redukcija ministrstev od 18 na 14, reducirano je tudi ministrstvo za socialno politiko, katerega delo bo prenešeno na druga ministrstva. Zaščita o zavarovanju delavcev, posredovanje pri preskrbi dela, posredovanje o vprašanju delavskih plač in drugo je prenešeno v delokrog ministrstva za trgovino in industrijo. Na ta način se enemu izmed zelo važnih socialnih vprašanj, kot je vprašanje zakonite zaščite in zavarovanja delavstva, daje popolnoma podrejen značaj.

Skrb za dobro in zdravje delavstva bi morala biti prva dolžnost države, kajti brez dobro izučenega, zdravega in za delo sposobnega delavskega razreda ne more biti gospodarskega napredka in blagostanja v državi.

Zdravo in za delo sposobno delavstvo se pa ne more vzgajati, ako država takoj v začetku ne prevzame potrebne mere za vsestransko zakonsko zaščito, za zavarovanje delavstva in za podkrepitev njegovega ekonomskega in socialnega položaja.

Taka delavska, taka socialna politika se lahko uspešno vodi samo, če obstoji posebno ministrstvo, katero vsa vprašanja strokovnjaško proučava in stavi potem tudi zakonske predloge. Nikakor pa ne sme biti socialna politika skrb ministrstva, katerega delokrog je povsem drugi in v katerem prevladujejo vplivi baš onih družabnih krogov, pred katerimi je delavstvo ščititi.

Centralno tajništvo delavskih zbornic za to opozarja vse merodajne kroge, kakšna škoda bi bila za delavstvo in za narodno gospodarstvo, če se reducirira ministrstvo za socialno politiko. Prav brez škode bi se lahko priključilo ministrstvo ver ministrstvu pravde, kot je to primer v drugih državah, a ministrstvo socialne politike bi še nadalje ostalo. V skrajnem slučaju naj se ministrstvo za socialno politiko združi z ministrstvom za narodno zdravje, kar bo vsekakor boljše, kot pa da se popolnoma ukine in posle izroči ministrstvu, katerega naloga je čisto druga.

Centralno tajništvo delavskih zbornic pričakuje, da se bo načrt zakona o centralni upravi spremenil tako, da še nadalje ostane ministrstvo za socialno politiko, da vrši svojo važno nalogo, ki je že sedaj velika, a ki bo v bodočnosti vedno važnejša in večja, v kolikor se bo gospodarstvo države vedno bolj razvijalo.

★

Jesenice. V nedeljo 25. t. m. ob 9. uri dopoldne se vrši v lokalu Bratstva pri g. Kobalu članski sestanek NSSZ. Z ozirom na važnost tega sestanka se pozivljajo vsi člani, da se istega polnoštevilno udeležijo. Vsi člani se naprošajo, da prijavijo svojo spremembo stanovanja tajniku, kateri posluje redno vsak torek, sredo in četrtek od 16. do 18., petek in soboto od pol 14. do 18., ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 11. ure v lokalu NSSZ pri g. Kobalu na Savi. Ker smo vpeljali redno poslovanje tajnika, naj se člani v vseh zadevah obračajo nanj za pojasnila. Člani, ki še niso poravnali svojih prispevkov, naj to v kratkem store, da more blagajnik redno obračunavati osrednjemu vodstvu, kakor se to od njega zahteva.

Senovo. Članski sestanek NSZ se vrši v nedeljo, dne 18. t. m. ob štirih popoldne v rudniški restavraciji. Na sestanku poroča delegat osrednjega vodstva. Dolžnost vseh članov je, da se važnega sestanka polnoštevilno udeležijo.

Narodnostrokovna Zveza Vič—Glinca—Rožna dolina. Naša organizacija je dobila lokal v gostilni Oblak (Tone) na Glincah, kjer se vrši vse delo organizacije. Začeli smo z intenzivnejšim delom, ki se bo v najkrajšem času pokazalo tudi na zunaj. Tovariš režiser Železnik je začel s poučevanjem na dramatičnem polju in bomo v sezoni 1926./27. priredili več iger tu, kakor tudi drugje. Tovariše in tovarišice obveščamo tem potom, da se vrši vsako prvo soboto v mesecu članski sestanek točno ob 8. uri zvečer v lokalu. Vsako soboto od 8. do 9. ure zvečer je pa na razpolago po en član odbora, ki bo dajal članstvu zahtevana pojasnila. Iste sobote se tudi vpisuje novo članstvo. Centrali smo poslali prošnjo, da nam pomaga materijelno, da si nabavimo tamburaška glazbila, ter nam bo izv. odbor centrale po zagotovilu tov. Juvana šel na roko. Zanimanje za tamburaški odsek je zelo veliko. S tem zaključujem in se bomo kmalu zopet javili.

—Zavarovanje dnevičarjev, kontraktualnih uradnikov in delavcev, zaposlenih v državnih napravah in ustanovah. Ker je člen 290 fin. zakona glede obveznega plačevanja zavarovalnine po zakonu o zavarovanju delavcev z dne 22. maja 1922. za osebe, zaposlene pri državnih uradih in napravah po svoji redakciji nejasen, je predložil Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu ministru za socialno politiko tozadevno predstavko, na kar je minister izdal z dopisom ministrstva

Ing. Jan Flora:

Socializacija industrijskih podjetij.

(Konec.)

Podržavljenje vsega podjetništva in vse proizvodnje je škodljivo in radi tega nepravilno. To dokazuje že to, da je dobrotit delavca naravnost in v največji meri odvisen od prospevanja socializiranega podjetja. Dobiček je njegov dobiček, izguba njegova izguba. In izkušnja kakor tudi razmišljanje kaže, da se podjetij, pri katerih je potrebna velika gibkost in hitro odločevanje vodstva, ne dá brez škode upravljati s počasnim državnim birokratizmom, da jih torej tudi ni mogoče z uspehom podržaviti.

Primer: Veliki predilnici se nudi priložnost za velik stalni izvoz v tujino. Nevarnost obstoji edino v tem, da je ne prehiti tuja konkurenca. Predilnica je sicer popolnoma zaposlena in za prevzete teh novih, zelo ugodnih dobav je treba podjetje razširiti. Pri tem postopa vodstvo sledeče:

1.) Pri zasebnem podjetju: Ravnatelj na osnovi približnih načrtov in proračunov zahteva od hitro sklicanega upravnega sveta dovoljenje za razširjenje in ta mu po presoji slučaja dovoli izdatke. Novi stroji se kar naj-

hitreje postavijo in dobave se resnično in z uspehom izvedejo.

2.) Pri podržavljenem podjetju: Ravnateljstvo predloži po dolgem instančnem potu predpostavljenemu uradu podrobne načrte in proračune. Dolgotrajne preizkušnje slede, načrti se morda celo vrnejo, da se kaj v njih popravi; končno se privoli v razširjenje; zahtevano vsoto mora sedaj dovoliti finančni minister, eventualno se jo uvrsti v državni proračun za bodoče leto. V najboljšem primeru se dovoli takoj del potrebne vsote za pripravljalna dela. Preden so stroji postavljeni, preteče najmanj eno leto (navadno dve do tri). Medtem pa je kupčijo sklenila že tuja, gibka konkurenca in podjetje je s svojimi novimi stroji brez dela. Nova brezplodna investicija obteži zavod in zniža deleže delavcu na dobičku.

Ker podržavljenje podjetij danes že ni več nikaka nova misel in ker nam tukaj ne gre za ugotovitev točnega besedila zakona, temveč samo za njegove osnove, se ne bomo s podržavljenjem podjetij — ki je, kot smo videli, z uspehom možno samo pri čisto dobičkarških, naravna bogastva izkoriščajočih podjetjih — nadalje pečali.

Mnogo važnejša je ugotovitev osnov socializacije pri onih podjetjih, katere smo nazvali čisto delavna podjetja, in to vsled tega, ker so osnovana na delu in ne na izkoriščanju pri-

rodnih bogastev. Pri teh bi bilo podržavljenje vzrok gotovega in stalnega propadanja.

Navesti hočemo osnove socializacije pri teh podjetjih, ki na eni strani ohranjajo gibkost in podjetnost uprave, ki je danes lastna zasebni upravi in ki se na drugi strani ozirajo na vse pravice in pravične zahteve delavcev.

1.) Čisto delavna podjetja hočemo razlastiti proti odškodnini, ki se izplača v obrokih. Letni obroki se izplačajo iz dobička podjetja samega. V letih, v katerih bi dobiček v to svrhu ne zadostoval, se bo krila amortizacijska vsota iz osrednjega rezervnega strokovnega (zavarovalnega) fonda; toda tako kritje se mora smatrati samo kot posojilo, ki ga mora podjetje pozneje vrniti. Za pravilno plačevanje obrokov bi v zadnji vrsti garantirala država, ki postane po izvršenem odplačilu formalna lastnica socializiranega podjetja.

2.) Da ostane uprava podjetja gibka, mora imeti pravico, samostojno izvajati razne tehnične izpremembe v podjetju do gotove vsote, katere višina pa ne sme biti odmerjena prenizko. Izpremembe in investicije, ki so posebne važnosti in ki presega določeno vsoto, dovoljuje strokovni svet (njegov izvrševalni odbor).

3.) Da ne bi bilo poslovanje podjetniških in strokovnih svetov predolgotrajno, mora imeti

za socialno politiko od 11. junija 1926. broj 193/IV sledečo avtentično interpretacijo: 1.) Dnevničarji, honorarni in kontraktualni uradniki, kakor tudi delavci, zaposleni pri državnih uradih in ustanovah, niso oproščeni obveznega zavarovanja po zakonu o zavarovanju delavcev, marveč so oproščeni le od plačevanja prispevkov za to zavarovanje. — 2.) Ker gori navedene osebe niso torej oproščene obveznega zavarovanja, mora plačati država kot njihov delodajalec v smislu § 35. ZZD vse prispevke za njihovo zavarovanje. — 3.) Prispevki za delavsko zbornico in borzo dela se morajo pobirati na dosednji način. — Z ozirom na gornji odlok in po sklepu predsedništva Osrednjega urada za zavarovanje delavcev se upostavlja glede zavarovanja gori navedenih oseb stanje, ki je veljalo pred 1. aprilom 1926. Okrožni urad naproša vse državne urade in ustanove, da predložijo s 1. aprilom 1926. ponovne prijave za vse, zavarovanju zavezane osebe.

— **Pravilnik za tobačno delavstvo.** Monopolska uprava je predložila v podpis tobačnemu delavstvu nov pravilnik, ki ureja delovni čas in druge delovne pogoje. Pravilnik je skrajno neugoden za delavstvo. Povsod je tobačno delavstvo odklonilo podpis pravilnika.

— **Občni zbor Trboveljske premogokopne družbe** je sklenil, da se izplača za leto 1925. delničarjem ista dividenda kot prejšnje leto. Kadar apelira delavstvo na Trboveljsko, da naj ne reducira delavskih moči in mezd, takrat se vedno oglase gospodje ravnatelji, da je družba utrpela ogromne izgube. Svoje »izgube« znajo gospodje ravnatelji tako točno navesti, da prepričajo celo razne vladne komisije, da se nahaja Trboveljska v resni finančni krizi. Delavski zastopniki, ki tudi poznajo razmere pri Trboveljski, so upravičeno zatrjevali, da je sicer za Trboveljsko v sedanjih razmerah nekoliko težavnejši gospodarski položaj, vendar pa o izgubah niti govora ne more biti. Trboveljska bi prav lahko iz svojih bogatih rezerv nekoliko žrtvovala za ubogo rudarje in bi ji ne bilo treba metati družinske očete na cesto, da so izpostavljeni z nedolžnimi otročiči vred največji bedi in pomanjkanju. Zatrnilo delavskih zaupnikov, da Trboveljska lahko pomaga rudarjem, se je izkazalo kot resnično. Če bi bila Trboveljska res v tako veliki finančni krizi kot zagotavljajo njeni ravnatelji, potem ne bi mogel skleniti občni zbor Trboveljske, da izplača za leto 1925. isto dividendo kot za prejš-

nje leto. Za bogate delničarje ima Trboveljska dovolj denarja, za ubogo delavsko paro pa nič.

— **Redukcije železničarjev?** Proračun ljubljanske direkcije je tako skrčen, da je po izjavi strokovnjakov nemogoče vzdrževati proge v tem obsegu, kakor do sedaj. Nezadostni krediti baje tudi ne zadostujejo za kritje dosedanjih osebnih izdatkov. Če se ne preskrbe naknadni krediti, bo ljubljanska železniška direkcija primorana odpustiti okrog 2000 provizoričnih uslužbencev, oziroma delavcev. Ta katastrofalna redukcija bi ne upropastila samo številne družine in povečala brezposelnost, ampak bi zadala tudi železniškemu prometu najtežji udarec. Upamo, da se bodo krediti za železniški personal našli in da pri prometnem ministrstvu ne bodo ostali gluhi za odpomoč neznošnim razmeram pri ljubljanski železniški direkciji.

— **Zdravljenje invalidov v kopalščih.** Za Slovenijo je ministrstvo za narodno zdravje dalo na razpolago kredit 100.000 dinarjev, ki se porabi za podporo pri zdravljenju invalidov v raznih kopalščih. S podeljevanjem podpor se prične takoj.

— **Štrajk pekov v Sarajevu.** Na intervencijo Delavske zbornice je bil dosežen sporazum med peki delojemalci in delodajalci v Sarajevu v po-

gledu delovnega časa, nedeljskega počitka in učne dobe. Pekovski pomočniki so zato sklenili, da prenehajo s štrajkom in se vrnejo na delo. Kakor hitro so pa pekovski pomočniki pričeli z delom, so delodajalci sklenili, da dogovora ne izvedejo. Pomočniki so zaradi besedolomstva delodajalcev zopet stopili v štrajk. Pojavilo se je sicer manjše število stavkokazov, vendar je upati, da bo navzile temu štrajk ugodno zaključen za delojemalce.

— **Boj brezposelnosti v Nemčiji.** V finančnem ministrstvu v Berlinu je bil po zaslišanju strokovnjakov sprejet širokopotezni program za pobijanje brezposelnosti. Sklenjeno je bilo, da se izvedejo obsežna dela pri železnicah in poštinih zvezah, da se pospešujejo dela pri vodnih prekopih in v stavbnih stroki.

— **Zaščita francoskih delavcev.** V zaščito francoskih delavcev pred inozemskimi delavci je francoski parlament sprejel zakon, ki določa, da bodo smeli odslej inozemski delavci tekom prvega leta po priselitvi v Francijo izvrševati le oni poklic, ki ga navajajo njihove listine.

— **Belgijski pomorski delavci** so uspeli s stavko in so brodolastniki sprejeli vse njihove mezdne pogoje. Vsi stavkajoči delavci so bili zopet sprejeti v službo.

Po drugih državah.

Liga za zaščito narodnih manjšin zboruje septembra meseca v Ženevi. Kakor poročajo, bo na letošnjem kongresu lige za zaščito narodnih manjšin izvoljen za predsednika dr. Wilfan, slovenski poslanec v rimskem parlamentu.

Vojni material v Avstriji. Konferenca veleposlanikov v Parizu je odločila, da se mora takoj uničiti ves vojni material, ki se nahaja na avstrijskem ozemlju. Avstrija sedaj prosi, da sme vojni material prodati v inozemstvo. Poroča se, da tej avstrijski prošnji ne bo ustrezno.

Ameriška posojila inozemstvu. Uradno se ugotavlja, da so Zedinjene države dovolile v prvem četrtletju 1926. inozemskim vladam 433 milijonov dolarjev posojila, od katerega je samo Nemčija prejela 150 milijonov dolarjev.

Spor med Mehiko in Vatikanom. Papež je izdal okrožnico, v kateri protestira proti preganjanju katoličanov v Mehiki in poziva svoje vernike, da

opravijo 1. avgusta javne molitve za ogrožene katoličane v Mehiki. Papež navaja v svoji okrožnici, da je mehiška vlada izgnala papeževga nuncija in večje število nun in menihov. — K papeževi protestni okrožnici je podalo mehiško poslaništvo v Rimu pojasnila, iz katerih izhaja, da se v Mehiki izvajajo samo zakoni, ki so v veljavi že od leta 1859. Kajti že leta 1859. je Mehika prekinila vse diplomatske stike z Vatikanom in od leta 1859. so v Mehiki vse cerkve državna last. Država daje v najem cerkve duhovnikom, da izvršujejo v njih dušno pastirstvo. Nova mehiška ustava iz leta 1917. potrjuje in izpopolnjuje zakon iz leta 1859. v tem zmislu, da je inozemskim duhovnikom strogo zabranjeno izvrševanje duhovniškega poklica v mehiških državnih mejah. V Mehiki so spoznali, da je vmešavanje duhovščine v politiko kvarno interesu nacionalne države in da se mora strogo ločiti politiko od vere. Vsem

vsako podjetje polnomočnega ravnatelja (voli naj ga podjetniški svet in potrdi strokovni svet), strokovni svet pa naj ima veččlanski, stalno poslujoči izvrševalni odbor, ki naj ima neomejeno polnomoč v okvirju gospodarstva dotične stroke. V posebno važnih vprašanjih ima izvrševalni odbor pravico, sklicati strokovni svet.

4.) Izvrševalni odbor strokovnega sveta razpolaga po potrebi tudi trenutno z denarnimi sredstvi centralnega strokovnega fonda (rezervnega in zavarovalnega). Vsote, ki se nakažejo posameznim podjetjem iz centralnega strokovnega fonda, se smatrajo za posojila, ki imajo po obročnih svotah prednost pred vsemi ostalimi tirjatvami, ki obremenjujejo dotično podjetje, to se pravi, da imajo na ta način nastale tirjatve centralnega strokovnega fonda prednost pred deleži na dobičku.

5.) O sestavi zavodnih svetov, ki naj zagotove delavstvu in uradništvu vpliv na upravo podjetja, ne bomo na široko govorili, ker imamo v tem pogledu že žive vzglede (Avstrija). Podčrtavamo samo potrebo, da je nujno, da čuva vsak zavodni svet polnomočnega ravnatelja, ki izvaja njegove sklepe, da zavodni sveti ne smejo imeti pravic, določevati višine mezd, in da mora imeti izvrševalni odbor strokovnega sveta pravico, odkloniti kakršnekoli sklepe zavodnega sveta, katere spozna za nepravilne ali celo škodljive. Zavodni svet se

v takem primeru lahko pritoži na plenum strokovnega sveta.

6.) Pri udeležbi delavcev in uradnikov na dobičku se je treba ozirati na čas, koliko delavec dela in pa na izdatnost njegovega dela, ki se mora izražati tudi v višini njegove mezd. Tak sistem (ki je že z uspehom uveden v nekaterih podjetjih) je popolnoma pravičen. Kdor dela več in dela boljše, dobi tudi večji delež. Stremljenje pridnih delavcev po večjem deležu na dobičku bo povzročilo, da bodo lenuhi, ki bi se hoteli zanašati samo na število delovnih ur, iz zavoda ali iztisnjeni ali pa od udeležbe na dobičku sploh izključeni.

Socializaciji v tej obliki, da bi nameščenci podjetja za svoj delež na dobičku kupovali delnice podjetja, se mora oporekati, ker kupovanje takih delnic ne bo nikdar enakomerno in bi na ta način med nameščenci istega podjetja nastal zopet nekak razred »kapitalistov«, ki bi imeli na prospevanju zavoda, to je večji dobičkanosnosti svojih deležev, večji interes kot ostali in bi si seveda prillašali tudi večje pravice. To bi bil pričetek nove delitve na razrede, katere se morajo iz socialističnega stališča štiti.

*

S temi izvajanjem smo prišli do gotove splošne slike socializacije industrijskih podjetij, slike, ki je dovolj jasna v obrisih, ki pa je boli

meglena v podrobnostih. Ne gre podcenjevati podrobnosti, od katerih velikokrat zavisi uspeh celega podjetja. Toda važno je, da smo dobili gotove smernice v najvažnejših vprašanjih socializacije podjetij.

Sedaj vemo:

1.) Da moremo brez nevarnosti poddržati samo podjetja, ki izkoriščajo naravno bogastvo (rudnike itd.).

2.) Da je treba taka monopolistična podjetja razlastiti brez odškodnine.

3.) Da je poddržavljenje čisto delovnih podjetij nevarno, če ne naravnost nemogoče in da moramo zanje uporabiti obliko omiljene socializacije.

4.) Da je treba čisto delovna podjetja razlastiti na osnovi odškodnine.

5.) Da se mora ta odškodnina v obrokih odplačati od dotičnega podjetja samega, da se država ne obremeni z ogromnimi odkupninami neštevilnih podjetij.

6.) Da se naj vloga države glede odkupnine podjetij omeji le na poroštvo.

7.) Da je treba za kritje začasnih izgub in zagotovitev minimalne mezd vsakemu nameščencu ustanoviti velik osrednji strokovni fond (rezervni in zavarovalni). Iz tega osrednjega fonda bo mogoče posojati podjetjem hitro potrebne svote za večje investicije.

mehikanskim duhovnikom vseh veroizpovedanj je zato strogo prepovedano udeleževati se v politiki. Zadnji čas je prišlo v Mehiko večje število inozemskih rimsko-katoliških duhovnikov. Vlada v Mehiki je samo postopala v zmislu zakona, če je inozemskim duhovnikom prepovedala bivanje v državi.

Angleška liberalna stranka. Na letnem zborovanju angleške liberalne stranke je bil za predsednika stranke zopet izvoljen Lloyd George.

Izžvižgan španski ministrski predsednik. V Parizu je dopotoval španski diktator Primo de Rivera, da podpiše pogodbo o Rifu. Pred kolodvorom se je zbrala velika množica socialističnega delavstva, ki je sprejela Primo de Rivera z žvižgi in glasnimi protesti. Ob prihodu Primo de Rivera v Pariz so delavske organizacije izdale več letakov, v katerih označujejo prihod španskega diktatorja v francosko prestolnico kot grdo žalitev za francosko delavstvo. Francoska oblastva so se zelo prizadejala, da bi preprečila demonstracije proti španskemu gostu, vendar so bile vse odredbe brezuspešne in niso preprečile, da francosko delavstvo ne bi izrazilo svojega gneva proti španskemu diktatorju.

Sovjetski denar. «Izvestja» poročajo, da bo sovjetska vlada dala Mongoliji posojilo 10 milijonov zlatih rubljev, da bo lahko opremila svojo vojsko z municijo in orožjem. Dalje je sovjetska vlada potrošila velike vsote za podporo štrajkujočim angleškim rudarjem. Do sedaj so dobili angleški rudarji od sovjetske vlade preko dva milijona dolarjev podpore.

Anglija na strani Italije. Poluradni list angleške vlade «Westminster Gazette» prinaša članek, kjer med drugim piše, da vodi Italija v Srednji Evropi pacifično politiko in da lahko računa na podporo Anglije. Italija se je sporazumela z vsemi nasledstvenimi državami bivše avstro-ogrske monarhije s ciljem, da zagotovi v Srednji Evropi mir. Neopravičena je trditev nekaterih jugoslovenskih listov, da je Italija zato forsirala prijateljski pakt med Grško in Rumunijo, da škoduje jugoslovenskim interesom. Angleški poluradni list je mnenja, da je lahko jugoslovenska vlada brez skrbi, da bi ji bila italijanska politika nevarna. — Vse to piše poluradni angleški list zato, ker so se Italijani sporazumeli z Anglijo glede tangerskega vprašanja.

Nemški parlament na počitnicah. Nemški parlament je nastopil poletne počitnice, ne da bi rešil

najbolj pereče vprašanje o odškodnini za razlaščenja premoženja bivšim nemškimi knezom. Pri formiranju svoje vlade je Marx izjavil, da je njegova najvažnejša naloga, da reši odškodninsko vprašanje. Po neuspelem plebiscitu je hotel Marx rešiti odškodninsko vprašanje s kompromisom, ki naj bi potolažil razburkane duhove socialnih demokratov in nemških nacionalistov. Nemogoče je pa bilo Marxovi vladi uveljaviti kompromisni predlog v parlamentu. Nevarnost je bila, da dobi Marxova vlada v parlamentu nezaupnico. Da se izogne nezaupnici, je poslal Marx parlament na počitnice. Vlada Marxa si je s tem podaljšala svoje življenje do jesenskega parlamentarnega zasedanja.

Priključitev Avstrije k Nemčiji. Fašistovski «Popolo d'Italia» se bavi z govorom predsednika nemškega parlamenta Loebeja na Dunaju, ki je agitiral za priključitev Avstrije k Nemčiji. Fašistovski list pravi, da je Loebe večji fanatik kot politik. Loebe naj si zapomni, da je sedanji zemljevid Evrope določen z dogovori, kateri so podpisani od Nemčije in deponirani pri sekretariatu Zveze narodov. Dogovori se lahko spremenijo samo s spo-

razumom ali s silo. Evropa, ki teži za mirom, ne bo dovolila, da se menjajo rezultati svetovne vojne enostransko in v korist naroda, ki je to vojno povzročil. Italija ni naklonjena temu, da izpolni v pogledu Avstrije želje nemškega nacionalizma. Propaganda Loebeja se naslanja na netočno predpostavko, da Avstrija ni sposobna, da živi sama. Dokazano je, da so življenjski pogoji Avstrije izvrstni. Priključitev Avstrije k Nemčiji bi pomenila za Avstrijo škodo, ne pa prednost.

Državni prevrat na Portugalskem. General Carmona je prisilil dosedanjega predsednika da Costa k odstopu. Nova vlada je sestavljena iz samih generalov.

Spor med Švico in Italijo. Nekaj švicarskih Nemcev se je zadnji čas naselilo v tičinskem kantonu ob italijanski meji. Fašistovski listi so zaradi tega pričeli srdito napadati bernsko vlado, da germanizira italijanske kraje. Proti pisavi fašistovskih listov je izdala bernska vlada noto, v kateri zavrača lažnivost fašistovskih glasil in poudarja, da tudi Italiji ne dopušča, da bi se vmešavala v notranje zadeve Švice.

Tedenske vesti.

— **Katastrofalne poplave.** Ze več kot mesec dni skoraj neprestano dežuje. Ni čuda, če je neprestani dež vplival na naraščanje voda in da imamo v Baranji in Bački poplave, kakršnih že ni bilo več desetletij. Da so imele poplave tako katastrofalni učinek, je veliko zakrivila naša državna uprava, ki ni dovolj skrbela zato, da se obrežni nasipi obnove, oziroma močnejše zgrade. Ze po službenih podatkih je škoda, ki so jo povzročile poplave — ogromna in nepopravljiva. Samo na teritoriju Baranje je v batinskem srezu uničila voda okoli štiritisoč jutrov najrodovitnejšega sveta. Sodi se, da je na tem teritoriju uničenih 400 vagonov pšenice, kar predstavlja vrednost 11 milijonov dinarjev. V istem srezu je v Zmajevcu vsled poplav zrušenih 83 hiš in uničeni vsi vinogradi. V dardjanskem srezu je uničenega 12 tisoč jutrov obdelanega polja, kar predstavlja efektivne škode na pridelkih 22 milijonov dinarjev. Popolnoma je poplavljen in uničeno državno veleposestvo Belje, kjer je pod vodo 20 tisoč jutrov zemlje. V apatinskem srezu je pod vodo štiri tisoč jutrov zemlje, zrušenih je več hiš. Škode 15 milijonov dinarjev. Po uradni ceni

znaša skupna škoda v Baranji in Bački okrog 71 in pol milijona dinarjev. Po izjavi ministra za kmetijstvo je poplavljenega 120.000 hektarjev zemlje. Sedanja vlada ni storila svoje dolžnosti, da bi vsaj nekoliko preprečila učinek grozne vodne katastrofe. Ko so prišla prva poročila o poplavih v Beograd, se nihče še zmenil ni, da bi priskočil na pomoč. Ko so videli, da je nevarnost vedno večja, so pričeli iskati kredite za popravo nasipov. Toda predno so našli kredite, je bilo že vse poplavljen. Na tisoče vagonov žita je uničenega. Upravičena je bojazen, da bodo katastrofalne poplave zelo vplivale na draginjo. Udarjen je producent in udarjen bo tudi konsument.

— **Sprejem otrok v zdravilišče v Rogaško Slatino.** Uprava zdravilišča v Rogaški Slatini sprejme 40 otrok na okrevanje proti plačilu 40 Din dnevno za vsakega otroka. Otroci ne smejo biti starejši od 12 let in ne mlajši od 6 let. Otroci bodo v zdravilišču pod posebnim nadzorstvom.

— **Reorganizacija invalidskih organizacij.** Ministrstvo za socialno politiko je pozvalo vsa Udru-

8.) Da moramo ohraniti gibkost uprav podjetij in strokovnih svetov s tem, da jih napravimo kar najbolj samostojne in neodvisne od počasnega birokratičnega instančnega poslovanja.

9.) Da moramo podpirati podjetnost nametščencev s tem, da napravimo delež na dobičku odvisen od množine in kakovosti izvršenega dela.

Večina demagoških voditeljev, ki slepo mlati okoli sebe z geslom socializacije, nima o njenem pomenu in učinku niti najmanjšega pojma. Nekateri se ne potrudijo niti toliko, da bi o njej razmišljali. Toda socializacija je že sama na sebi, kakor vsak eksperiment sploh, kočljiva zadeva; tem bolj nevarna je šablonsko izpeljana socializacija (podržavljene), kot se je izvedla v Rusiji. Znano je, da je Ljennin sam uvidel fiasco take socializacije in da je bil primoran uvesti v tovarne akordni sistem dela, prisilno delo, prepovedati stavke itd. Iz pričakovane in zaželjene svobode je nastalo tlačanstvo.

In vendar je socializacija mogoča in vendar je na pohodu. Za pravilno rešitev — in od te je odvisen njen uspeh — pa je treba težkega dela vseh ljudi dobre volje. Vzemite kakršnokoli brošuro o socializaciji in videli boste, da jo je napisal človek kapitalističnega mišljenja, ki zametava možnost socializacije, ali pa jo

je napisal socialist-dogmatik, ki slepo prezira vse težave in ugovore v prepričanju, da so to samo kapitalistične spletki. Resnica je — kot navadno — v sredini.

Glavna nevarnost, kateri se je treba pri socializaciji izogniti, je pavšalno zametavanje gotovih od sedaj preizkušenih metod samo iz tega vzroka, ker se jih je posluževal kapitalistični sistem.

Tu imamo na primer Taylorov delovni sistem, ki olajšuje delavcu delo z največjo izurjenostjo in najdovršenejšim orodjem in ki zahteva od njega strogo omejeno nalogo, odgovarjajočo popolnemu izrabljanju časa. Zakaj nasprotuje delavstvo temu sistemu? Zato, ker ga je kapitalizem enostransko zlorabljal za izkoriščanje delavstva. In vendar se bo moral Taylorov sistem uvesti v vsa socializirana podjetja, če naj prosperajo. Noben misleči delavec ne more zanikati pravičnosti zahteve, da je treba za gotovo mezdo tudi nekaj gotovega napraviti. Obrtnik, trgovec itd., vsakdo mora točno povedati, kakšno in koliko blaga da za gotovo ceno. Samo delavec, ki dela za dnevno mezdo, pravi: «Plačaj mi toliko in toliko in delal bom, dokler bom mogel.» Ta «dokler bom mogel» je v resnici samo «dokler bom hotel». In mar so v resnici vsi delavci tako pošteni, da bi se mogli zanesti na njihovo besedo? Kdo je porok zato, da delavci ne bodo mesto dela vzeli karte v roke?

Resnica je grenka in nesimpatična: toda brez uvedbe Taylorovega sistema, brez uvedbe akordnega sistema ni misliti na posrečeno socializacijo, ni misliti na obstanek v svetovni konkurenci. Toda nekaj je gotovo: nad vršivijo dela ne bo stal kapitalistični valpet s korobačem v roki, pač pa bo delavca priganjala k pridnosti težnja po večjem zaslužku, po večjem blagostanju, morda tudi plemenito stremljenje po ojačenju domovine.

Vidimo težkoče in vidimo tudi neprijetnosti, ki so zvezane z izvedbo socializacije podjetij za delavce. Kaj je njih vzrok? Nič drugega kot to, da mora delavstvo, kadar zagospodari nad podjetji, prevzeti nase tudi težave odgovornosti in dolžnosti. V zmagi nad temi protivji se bo pokazala vsa notranja vrednost socializma, prav za prav družabnega razreda, ki je njegov nositelj: Ali je ustvarjajoč razred, ki preporodi človeštvo s pravičnim delom, ne strašeč se niti težkih gmotnih žrtev, ali pa je vse skupaj strašna zmota. Človeška skladišča, napolnjena z delom stoletja, se bodo izpraznila in razbila in na pustem polju razvalin se bo pričelo novo delo silnih poedincev — izkoriščevalcev: posledice socialne revolucije razpadejo v nič. Ogrožajo jo pa najbolj nepošteni in površni ljudje, ki groze z nasilnimi in nepremišljenimi metodami uničiti to, kar ima tvoriti pogoj obstanka naš vseh.

ženja invalidskih organizacij, da se reorganizirajo v zmislu novega invalidskega zakona.

— V Zagorju imamo gerenta že približno pol leta, nam piše tovariš. Ta nedemokratska institucija, ki nikjer v zakonih ni utemeljena, bi mogla trajati le malo časa, če bi se občinske volitve razpisale tekom dveh mesecev po razpustitvi občinskega odbora, kakor določa zakon. Zakaj se čaka? Kdo zavlačuje nove volitve? — Med našim delavstvom vlada velikanska kriza, brezposelnost in beda. Rudnik odpušča delavce kar naprej, ljudje tavajo sem in tja brez upa na pomoč. Pravijo, da se bo pričel graditi vodovod, ampak kdaj? Kdor nima belice v žepu, ne more čakati, prazen želodec zahteva svoje pravice. Vpričo te velike nesreče je vlada popolnoma brezbrizna in ne stori prav nič v olajšavo delavske bede. Nesreča tlači vsakega delavca brez razlike na stranko. Ali se bo delavstvo iz tega kaj naučilo?

— Nov sanatorij za tuberkulozne otvori ministrstvo za narodno zdravje v Boki Kotorski.

— Obrestna mera v zastavljalnicah. V vseh javnih zastavljalnicah v državi se po odredbi ministrstva za trgovino in industrijo v tekočem letu ne sme zaračunati za zastavljene predmete preko 20 % obresti. V tej obrestni meri so všeti vsi upravni stroški zastavljalnic. V pokritje licitacijskih stroškov se lahko zaračuna še 5 %.

— Učiteljski kongres. Jugoslovensko učiteljsstvo bo zborovalo v dneh od 8. do 10. avgusta v Beogradu.

— Upokojitev učiteljev in profesorjev. V ministrstvu za prosveto je pripravljen ukaz, s katerim se upokojijo učitelji osnovnih šol in profesorji, ki so doslužili vsa službena leta.

— Ministri protestirajo proti carinskemu pregledu. Ministri, ki so se vračali iz sokolskih slavnosti v Pragi, so v Mariboru protestirali proti temu, da bi jim cariniki pregledali prtljago. Sklicevali so se pri tem, da so bili na češki in avstrijski meji oproščeni carinskega pregleda. Na protest ministrov potem naši cariniki niso pregledali prtljage. Zakaj ta izjema? Ali niso ministri prav tako podvrženi carinskemu pregledu kot drugi potniki? Zakon naj bo za vse enak!

— Prodan Delavski dom. V Vukovaru je bil prodan na javni dražbi Delavski dom za 746.000 dinarjev. Kupila ga je Hrvatska delniška hranilnica. Kupna cena je po izjavi strokovnjakov bagatelna.

— Maturanti na naših srednjih šolah. V ljubljanski oblasti se je v celem priglasilo 203 maturantov, med temi 184 moških in 19 žensk. Zrelostni izpit je napravilo 173 kandidatov, 28 jih ima pa ponavljalni izpit.

— Zaloge trboveljskega premoga. Trboveljska premogokopna družba lansira v časopisje vesti, da ima na zalogi 2800 vagonov premoga in da se zaloga še povečava vsak dan za 50 vagonov. Četividno ima Trboveljska zopet namen, nastopiti z redukcijami delavstva.

— Grobnica v Olomucu. Z veliko svečanostjo je bila posvečena grobnica v Olomucu, katero je zgradila Češkoslovaška v spomin jugoslovenskim vojakom in beguncem, ki so umrli v Olomucu. Slavnosti so se udeležili tudi ministri, ki so zastopali našo državo na sokolskih slavnostih v Pragi. V času, ko se je vršila posvetitev grobnice, je nastala nevihta. Dvajset metrov od prostora, kjer so stali naši ministri, je udarila strela.

— Tržaški «Piccolo» postane službeni list tržaških fašistov.

— Umrl je sloviti češki romanopisec Karl Rais. Najbolj znani so romani «Roditelji in otroci», «Med ljudmi», «Zapad» in drugi.

— Iz katoliške cerkve je izstopil duhovnik g. dr. Izidor Čankar, bivši urednik «Slovenca», sedaj izredni profesor na ljubljanski univerzi.

— Umrl je slovenski pisatelj dr. Fran Detela. Pokojnik je predvsem sodeloval pri Mohorjevi družbi, Slovenski Matiji in Dom in Svetu.

— Vojna mornariška šola v Dubrovniku sprejme v tekoči šolski dobi 40 učencev. Pričetek šole je 1. oktobra.

— Nova postaja. Med postajama Medvode-Skofja Loka je bilo otvoreno novo postajališče Gorenja vas-Reteče.

— Dva tisoč poginulih jelenov. Zaradi ogromnih poplav v Baranji je končalo v vodah nad dva tisoč jelenov. V nekaterih krajih je od poginulih jelenov zaradi razkrajanja zrak tako okužen, da se prebivalstvo boji epidemij.

— Angleška sredozemska flotila je obiskala naše luke v Dalmaciji. V vseh lukah je bila angleška mornarica najsimpatičnejše pozdravljena od domačega prebivalstva.

— Zračni promet preko Atlantskega oceana. V državnem oddelku za avijatiko v Zedinjenih državah se proučuje načrt inženjerja Armstronga, po katerem bi se na Atlantskem oceanu med Ameriko in Evropo zgradili umetni otoki, ki bi služili za aeroplanska in hidroplanska pristanišča. Nadalje bi se na teh umetnih otokih zgradili razkošni hoteli za potnike.

— Inozemski kapital v Nemčiji. Po statističnih podatkih je dobila Nemčija v prvi polovici tekočega leta 893 milijonov mark inozemskega kapitala. Preteklo leto je znašal obrat tujega kapitala v Nemčiji vsoto 1466 milijonov mark.

— Poneverba. V novosadski hipotekarni banki je poneveril blagajnik Salih Smajilović nad 150.000 dinarjev.

— Eksplozija municije. Strela je povzročila v Lake-Denmarku (Združene države ameriške) veliko eksplozijo municije ameriške vojske in mornarice. Škodo cenijo na 100 milijonov dolarjev. Za časa eksplozije se je nahajala v neposredni bližini objektov samo vojaška straža 80 moških, kateri so bili

vsi ubiti. V municijskih skladiščih je bilo na zalogi več kot ena desetina celokupne municije Zedinjenih držav.

— Rabindranat Tagor, največji sodobni indijski pesnik, je prispel s svojim sinom na Dunaj. Z Dunaja se odpelje Rabindranat Tagor v Prago.

— Katastrofalni potresi na Sumatri. Na velikem otoku Sumatri so trajali več dni potresi. Ognjenik Merapi je pričel bruhati lavo z vso intenzivnostjo. Katastrofalni potresi na Sumatri so povzročili nad tisoč človeških žrtev.

— Velika vročina v Ameriki. V Chicagi je taka vročina, da je več ljudi umrlo za solničarico.

— Sto tovarn pogorelo. V japonskem pristanišču Aomori je izbruhnil požar, ki je vpepelil 100 velikih tovarn, med njimi 20 parnih žag in večje število tovarn za vžigalice in obleke.

— Posuroveli sin. V Adi pri Subotici je imel posestnik Andrej Latak zaprto deset let svojo mater v mali sobici brez oken. Latka je policija aretirala. Pri zaslišanju je izjavil, da je mater imel zaprto zato, ker je zblaznela. Osemdesetletno starko so dobili v skrajno zanemarjenem stanju.

— Kuga v Aziji. Na Filipinskih otokih, v Sijamu in v Indokini je izbruhnila kuga. Epidemija je doslej zahtevala 43.000 smrtnih slučajev.

— Umor železniškega uradnika. Umorjen je bil od neznanega morilca blagajnik osiješke železniške postaje Riecherer. Morilec je izropal železniško blagajno, v kateri je bilo 300.000 dinarjev.

— Draginja v Franciji. V sled finančne krize narašča v Franciji draginja življenjskih potrebščin. Najbolj so narasle cene rastlinskih hranil. V aprilu je znašal indeks 583 točk, dočim je v juniju narasel na 731 točk. V veletrgovini je znašal indeks koncem aprila 644 točk, meseca maja se je pa dvignil na 702 in junija na 751 točk.

Pogovor o tem in onem.

Haremska afera v Budimpešti.

Sin bivšega sultana Abdula Hamida živi že celo vrsto let v Budimpešti, kjer stamuje v luksurijsko opremljeni vili in kjer so njegove ljubavne afere že večkrat vzbudile javno zanimanje. Pred kratkim pa je ušla princova zakonska žena z njegovim tajnikom, toda kmalu se je vrnila in princ jo je brez jeze zopet sprejel na svoj dom. Poleg te zakonite žene pa ima princ, veren običajem svoje domovine, še drugo «ženo», rodno Madžarko, s katero se je seznanil na neki plesni zabavi. Ta druga princeva «žena» se imenuje Lulu, je zelo veselega značaja in je tudi v svojem «zakonu» ostala v živahnih stikih s svojimi prejšnjimi znanci.

Te dni je favoritinja turškega princa obiskal mlad študent Melegy, katerega je predstavila princu kot svojega bratranca in s katerim se je Lulu pri

šampanju zabavala v gornjem nadstropju vile pozno v noč.

Ker princ vsled hrupne zabave nad seboj ni mogel zaspati, je vstal ter šel pogledat v veselo družbo. Toda vrata so bila zaklenjena in Lulu ni hotela odpreti. Ljubosumni princ pa je dal vrata odpreti po ključavničarju in prepričal se je o nezvestobi tudi svoje druge žene. Pozval je gosta, naj se takoj odstrani, čemur pa se ta ni odzval. In ker je bil študent Melegy še močnejši od princa, je nastal gorak pretep, pri katerem je princ odnesel številne poškodbe.

Princ je Melegyja, ki je slušatelj na budimpeštanski tehniki, naznanil sodišču in javnost sedaj z zanimanjem čaka, kako se bo končala ta afera. Posebno radovedno je občinstvo, kako se bo ponahal sultanov sin, ki zaenkrat še leži v postelji, napram svoji neverni ženi-ljubici.

ARGUS je naš najboljši domači informacijski zavod. ima v vseh krajih zanesljive zastopnike. obvešča o vsem, zlasti o imovinskem stanju denarnih zavodov, trgovsko-industrijskih podjetij in privatnih oseb. ove informacije so vedno točne, izčrpne in hitre. se nahaja v Beogradu, Vuka Karadžića ulica br. 11. ov telefon je 6-25, njegov brzojavni naslov Argus.

PROMETNI ZAVOD ZA PREM OG

D. D. V LJUBLJANI

prodaja premog

iz slovenskih premogovnikov

vseh kakovosti, v celih vagonih, po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja, ter razpečava na debelo

inozemski premog in koks

vsake vrste in vsakega izvora. Nadalje priporoča češkoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brikete.

Naslov:

Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Miklošičeva cesta 15/II.

«Brezalkoholna Produkcija, Ljubljana, Poljanski nasip 10/36, pošlje vsakemu naročniku «Nove Pravde» zanimiv cenik brezplačno. Zahtevajte ga takoj, ne bo Vam žal!

Aladinova svetiljka.

Kakor že mnogo pojavov, ki so nam bili znani samo iz starih pravljic, tako je moderna znanost udeležila tudi čarobno Aladinovo svetiljko, ki jo bodo nekateri naših čitateljev gotovo poznali iz orijentalnih pravljic. Seveda se svetiljka danes ne imenuje Aladinova, temveč s stroгим znanstvenim imenom »analizacijska svetiljka«. Njeni ultravioletni žarki osvetlujejo sicer nevidne stvari in to tako neizprosno, da ni mogoče pred njimi skriti tudi najbolj dovršenih umetnih zob, ki se pod temi žarki ločijo od prstnih zob po svoji temnočokoladni barvi.

Amsterdamski sodni kemik C. J. van Ledden Hulsebosch je napisal o pomenu te moderne Aladinove svetiljke za kriminalistiko obširno razpravo. Tako navaja med drugimi tudi primer, kako se je mlademu zdravniku, ki je bil obdolžen, da je pri ordinaciji spolno zlorabil mlado pacientko, dokazal njegov zločin edino s pomočjo čarobne svetiljke...

Ta, tehnično gotovo čudežna svetiljka tudi takoj pokaže, če je bil pečat na pismu odstranjen in nadomeščen z novim, ker pod njeno svetlobo se napravi tudi okrog najmanjšega ostanka starega pečata svetel krog in najmanjši košček pečatnega voska na mizi ali v žepu tatu se dá primerjati z novim in starim pečatom. Poleg tega se pojavi pod vplivom ultravioletne svetlobe Aladinove svetiljke stara, že davno nečitljiva pisava in z njeno pomočjo so razluščili že številne dokumente, s katerih so menili v srednjem veku z vodo in peskom izmili prvotno besedilo.

Analizacijska svetiljka je odkrila v človeških možganih tudi nove otočke in osvetljuje v njih ostro ločeno dve vrsti: del, ki dojme sprejema, in del, ki silo odpošilja in usmerja. Od analizacijske svetiljke smemo z veliko verjetnostjo pričakovati še jako mnogo v marsikateri znanstveni in praktični človeški delavnosti.

Pojoe žuželke.

Znano je, da so na Japonskem zelo priljubljeni crikci, katere imajo po hišah v manjših kletkah in ki oddajajo od sebe nek glas, katerega smatrajo njihovi častilci za petje. Tudi v nekaterih kitajskih pokrajinah je razširjena ta navada in tamotnji otroci vodijo živahno trgovino s pojočimi žuželkami. Tudi v nekaterih krajih Italije so priljubljene pojoe žuželke, crikci in cikade. V Florenci ponujajo na korzih otroci šetajočemu se občinstvu majhne kletke, v kateri sedi na zelenem listu crikček ali cikada. Celo v slovenskih krajih prinesejo otroci v hišo crikčke, ki se včasih tudi stalno naselijo v kakšno prizemljsko sobo in ki prepojo vse tople poletne večere.

Puščave.

Velike površine zemeljskega površja zavzemajo nerodovitne puščave in zopet in zopet se pojavljajo načrti, da bi se te neizmerne pokrajine prepregle s kanali in tako oplodile. Parlament južnoafriške Unije je imenoval posebno komisijo, katere naloga je bila, da razišče, če bi bilo mogoče namakanje puščave Kalahari z vodo blizu tekočih rek. Računa se največ z reko Zambesi. Komisija je prišla do zaključka, da je načrt izpeljiv in ni izključeno, da bodo puščavo Kalahari v doglednem času namakali podobno kakor sedaj Egipt. Zemlja sama na sebi je jako rodovita in namerava se gojiti poleti bombaž, pozimi pa pšenica. Kakor je znano, obstajajo tudi že stari načrti, po katerih bi se doseglo

oplojenje puščave Sahara. Tudi Avstralija in Argentina imata podobne načrte. Severna Amerika pa je prešla že od načrtov k dejanjem in tudi v tem pogledu dala ostalemu svetu dober vzgled. Gotovo je, da bo človeštvo v nekaj stoletjih zopet bogatejše za ogromne planjave rodovitne zemlje.

Strelovodi v starem veku.

Prvi poskusi Benamina Franklina, ki je iznašel, kakor znano, strelovod, datirajo iz leta 1750. in še leta 1777. je vladalo med ljudstvom tako nezaupanje do njegove iznajdbe, da se je pri bližajočem viharju nabralo okoli stolne cerkve v Sieni na tisoče ljudi, da bi videli, kako bo »božji sel« (blisk) razrušil cerkveni stolp, na katerem se je bliščala »krivoverska ost«. Toda kakšno je bilo začudenje gledalcev, ko je parkrat zaporedoma treščilo naravnost v stolp, ta pa je kljub temu ostal nedotaknjen. Šele sedaj so neverni Tomaži spoznali, da se je Franklinu v resnici posrečila znamenita iznajdba.

Strelovodov pa so se v različnih oblikah posluževali že pred 3000 leti. V nekem egiptovskem svetišču so se nahajali v obeh stolpih leseni jambori, v katerih sredini je tekla medena žica, ki se je končevala pri vrhu v ost. Napis v svetišču samem pa je pojasnjeval, da razganjajo ti jambori viharjevo silo že v višinah. Tudi obeliski (kameniti stolpi v Egiptu) so bili na vrhu obloženi z zlatom ali medenino, kar kaže, da je bil že v starem veku poznan vpliv visoko štrlečih kovinastih osi v viharju. Stari vojščaki so v viharju zatikali svoje meče blizu vode v zemljo tako, da je štrlela ost proti nebu, sami pa so proč od njih polegali na zemljo. — Tudi židovski tempel v Jeruzalemu je bil po strehi pokrit z nešteviliimi, sulicami podobnimi ostmi, ki so bile vse na koncu pozlačene. To vse dokazuje, da so že v starem veku poznali zaščitne naprave pred uničujočo silo bliska in strele.

Uporabljanje parfema

In ljubezen do prijetnih dišav in mazil so podedovale naše ženske že od starih Grkov in Rimljanov, da o Egiptovcih niti ne govorimo. Samo da so takrat gotovo bolj uporabljali te redke darove in niso tako pretiravali, kot to delajo čestokrat sedanje ženske. Za izbero parfema je treba prav toliko okusa kot za izbero obleke. Koliko žensk pa izbere pri nas parfem samo po obliki stekleničice ali pa zaradi lepe, s svilo obložene škatlice! Druge pa hočejo za vsako ceno zopet le zadnjo modo, pa naj potem dotični parfem odgovarja njihovim osebnostim ali ne.

Nič ni novega, če se pravi, da mora žena izbrati tak parfem, ki odgovarja njenemu značaju, njeni osebnosti. Kaj se to pravi? Da se to povedati na drug enostavnejši in stvarnejši način: parfem lahko delimo na tri kategorije — na parfem za plavalaske, za rjavolaske in temnolaske.

Svetlolasa ženska naj se poslužuje samo cvetličnih parfemov. Ti najbolje odgovarjajo njeni osebnosti. Izbira je velika: vrtnice, vijolice, šmarnice itd. Temna rjavolaska lahko izbira med kombiniranimi parfemi. Tudi tukaj je izbira velika v vsaki parfemeriji. Temnolaske s temno, olivno poltjo si lahko privoščijo orijentalne, eksotične parfeme — za katerimi navadno najbolj nore 15letne punčke z zlatimi lasmi in spominčastimi očmi.

In še ena stvar je zelo važna: prava mera pri uporabi. Ženska, pa naj ji bo 17 ali 70 let, ne sme nikdar dišati kot kaka prodajalna dišav; zadostuje slutnja, rahla kot dih, ki se že izgubi, ko smo ga zaznali.

Boj proti otroškim zločinem v Ukrajini.

V Charkovu se je 14. junija vršilo zborovanje činiteljev, ki se bore proti otroškemu zločinstvu. Po poročilu osrednje komisije je bilo v letu 1925. v Ukrajini predano nad 2000 nedoletnih zločincev. Med zločini prevladuje tatvina (65 %). Posebnost v letu 1925./1926. tvorijo tatvine in vlomi, izvedeni od celih skupin otrok. Največ se jih je dogodilo v večjih mestih. Potepuštvo se znatno širi. V poslednji dobi naraščajo stalno tudi umori.

Med nedoletnimi zločinci se nahaja kmečkih otrok 30 do 38 %, večino tvorijo otroci iz mest.

Boj proti otroškim zločinom je eden najvažnejših problemov v Ukrajini. Sedaj deluje tam 20 zbirališč, 9 kolonij, 8 prisilnih delavnic in 3 reformatorij. V letu 1925. je bilo 50 % zločinskih otrok puščenih v domačem varstvu, 2 % sta morala v prisilne delavnice, 6 % v javna vzgojevališča in 16 % v kaznilnice za nedoletne zločince. Ostali pa so se porazgubili po bolnicah, blaznicah in drugih podobnih zavodih.

Zakaj postane otrok zločinec.

Zločin je že pri odraslem človeku nekaj izjemnega, bolnega, patološkega in velja tem bolj za otroka. Odpraviti zločinstvo, se pravi, izpodrežati mu korenine. In kje tiče te korenine otroškega zločinstva?

Do pred kratkim so videli glavne vzroke v dedni obremenitvi in socialni bedi. Toda zadnja raziskavanja ne potrjujejo tega naziranja. Londonški zdravnik dr. B. Burt je preiskal 200 takih primerov in je ugotovil, da je bil le neznaten odstotek mladih hudodelcev dedno obremenjen. Tudi beda ni povzročila večine zločinov, ker celih pet četrtin vseh mladoletnih grešnikov je izšlo iz rodbin, ki žive v razmeroma dobrih okoliščinah. Glavni vzrok vidi dr. Burt v zanemarjeni vzgoji ali popolnem pomanjkanju iste. Vzgoja mora računati z mladostnimi nagnjenji in jih usmerjevati in oplemenjevati. Tudi vpliv okolice je važen činitelj v otroški zločinstvi. Dr. Burt si je napravil poseben načrt Londona po razširjenju mladoletne zločinstvi in našel je, da je središče mladoletnega barabstva gotov okraj v zapadnem delu Londona, nekoliko ulic, kjer se v vsaki hiši nahaja varijete, kinematografi, gostilna ali plesišče.

Londonka izkušnja je tudi za nas memento. Koliko imamo gostiln! Kako malo pa imamo v primeri z njimi otroških igrišč, kako malo mest, kjer bi se otroci lahko shajali in se zabavali pod nadzorstvom odraslih, kako malo otroških knjižnic itd.!

Zabavni kotiček.

S pogojem. »Krasno obleko imaš! Ali mi daš naslov svojega krojača?«

»Prav rad, toda s pogojem, da ti njemu ne daš mojega.«

Ne gre drugače. Mlada žena: »Fuj, Karle, že zopet smrdiš po žganju!«

»Kaj pa hočeš?! Parfema vendar ne morem piti, ko je tako prekleto drag.«

Torej zato. Učiteljica: »Francek, zakaj pa te večeraj ni bilo v šolo?«

»Prosim, gospodična, rodil se nam je bratec.«

»Tako? Pa saj se nahaja tvoj oče vendar že več nego dve leti v Ameriki!«

»Res je, gospodična, toda on nam čestokrat — piše.«

NAJPOPOLNEJŠI
STOEWEER

15 letna garancija

šivalni stroji za šivilje, krojače, čevljarje in za vsak dom. Preden nabavite stroj, si oglejte to izrednost pri tvrdki

BREZPLAČEN POUK

L. BARAGA

Selenburgova ul. 6/l. **LJUBLJANA** Telefon štev. 980.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Lord Hudson skoči na sani. Tamkaj sedi Manuela in — spi, tako vsaj misli lord.

«Gospodična pl. Santos — gospodična Santos! Ah, zaspala je — v takem mrazu, hitro, požirek vina!»

Lorda Hudsona prevzame grozen obup.

«Moja hči, moja Beatrica, kje je?»

«Gospodična je brezdvomno tudi zaspala ter vsled kakega močnega sunka padla na tla,» meni eden gospodov.

«Da, brezdvomno, to se ji je moralo pripetiti,» pritrdijo ostali gospodje. Tedaj pa že skoči nekaj gospodov in seveda lord Hudson tudi na sani ter se z bliskovito naglico odpeljejo nazaj, da najdejo Beatrico.

Lepa vožnja s sanmi je imela prav žalosten zaključek, mesto veselja je zavzela žalost in presečenje, kajti Beatrico je imelo vse rado. Groza navdaja vse ob misli, da najdejo na pomoč hiteči le še otrplo truplo lepe Beatrice.

Medtem je imela ostala družba še vedno posla z lepo Španjolko, katere stanje je bilo navidezno zelo brezupno. Tudi Pitt da družbi precej opravka, dasi ga ne neguje z isto skrbnostjo kot mlado damo, nasprotno, marsikatera trda beseda pade nanj radi njegove nemarnosti, zlasti še, ker se je dozdevno upijal. Eden izmed gospodov, ki je bil posebno razjarjen, ga je celo z bičem prav pošteno naklestil po hrbtu.

Sedaj pride tudi Tereza blizu ter se ponudi, da prevzame v oskrbo navidezno še vedno onemoglo prijateljico, ter ukaže Pittu, da naj kolikor mogoče hitro vozi proti domu. Ko se Tereza odpelje s svojo prijateljico, odide ostala družba v hišo lorda Hudsona, da tamkaj počaka na uspeh iskanja.

Ko sani obeh pustolovk komaj dobro zginejo izpred oči ostalih izletnikov, se Manuela naenkrat zravna na svojem sedežu.

«Končno vendarle, ah!» se ji izvije iz ust.

«Kaj si napravila, Manuela?» vpraša Tereza.

«Pahnila sem jo s sani, hahaha, le iščite jo, našli boste le še truplo — kajti moja sovražnica je uničena —, in kar je še posebno dobro pri tem, je dejstvo, da me nihče ne more obdolžiti, da sem zakrivila njeno smrt.»

«Seveda te nihče ne more dolžiti takšnega dejanja, Manuela, res izborna si izvedla svoj načrt, pa tudi Pitt je svojo vlogo prav dobro igral. Vsakdo bo mislil na nesrečo in skoro uverjena sem, da je Beatrica že davno mrtva.»

«Gotovo je že mrtva, kajti od tedaj, ko sem jo pahnila, sta potekali že dve uri, in če se na pomoč hiteči še tako žurijo, bodo do tedaj potekle najmanj še štiri ure. Štiri ure, hahaha...»

«Da, da, brez dvoma je izgubljena.»

Manuela zadovoljno prikima.

«In kaj naj sedaj storim, Tereza?»

«Mirno čakati na razvoj dogodkov, kajti medve ne smeja vzbuditi niti najmanjše sumnje. Nesreča bo vzbudila splošno pozornost, kajti lord Hudson je zelo ugledna osebnost.»

«Vsekakor, in lord Weston bo vsled nenadnega udarca usode začetkoma zelo obupan, ker je tako

oboževal svojo nevesto, čim pa preboli ta udarec, tedaj pa se mu moram polagoma približati, tedaj nastopi trenotek, ko bo moral potrošiti velikanske svote, no pa za enkrat se nama še ne mudi — na ves nadaljnji potek morava mirno čakati.»

Tereza se popolnoma strinja z načrtom, ki ga je ravnokar povedala njena prijateljica. Zločinski pustolovki se v prav-veselem razpoloženju vrmeta v svoje stanovanje.

Medtem se sani lorda Hudsona in nekaj njegovih prijateljev, ki so šli iskat Beatrico, v naglem diru peljejo v smer, kjer naj bi se bila pripetila nesreča. Lord Hudson skoro neprestano kliče svojo hčerko po imenu, dočim so služabniki svetili po tleh. Toda vse iskanje je ostale brezuspešno, nikjer ni niti sledu opaziti o ponesrečenki. Lordu Hudsonu zastaja kri od groze, če se zmisli, da je njegova nesrečna hčerka v svojem obupnem položaju zašla s pota na tako samotnem in zasneženem kraju, ki je vrhu tega še tem bolj nevaren radi mnogih in globokih prepadov. Kdo ve, kje se je pomilovanja vredna deklica usedla, da se odpočije — da za vedno zapre oči?

Pitta so sicer izpraševali, če se more spomniti, na katerem mestu sta se obe dami še nahajali v saneh, toda dečko se je obnašal kot bi bil bedast, časa pa ni bilo izgubljati.

Vedno naprej se vozijo na saneh. Nastopila je že noč, ko so dospeli zopet v vasico, kjer so bili tekom dneva na izletu. Pa tudi tamkaj ni duha ne sluha o Beatrici. V svojem obupu se odloči lord, da da poklicati vaščane. Onemu, ki mu privede Beatrico bodisi živo ali mrtvo, ponudi visoko nagrado. Vrli vaščani so takoj pripravljeni pomagati pri reševanju podvzetju. Opremiijo se z bakljami in svetilkami, vsi moški se odpravijo na pomožno akcijo, tudi gostilničar odpošlje svoje hlapce na vse strani, da iščejo nesrečno deklico.

Kmalu je videti iz prepadov in vrhov medel odsev bakelj, slišati je odmev klicev, ki se daleč naokrog razlega. Sledu ni na zamrznjenem snegu nobenega opaziti, kar seveda iskanje zelo otežkoči. In kljub ostremu mrazu ostanejo vaščani celo noč zunaj na prostem, z njimi pa tudi prijatelji težko prizadetega lorda, ki so še enkrat vso pot preiskali na saneh. Toda zaman ves trud! Niti najmanjšega sledu o pogrešani ni nikjer najti, nikjer nobenega znaka o ponesrečeni deklici!

Lord Hudson sedaj ravnokar razmotriva s svojimi prijatelji, kaj naj bi se še podvzelo in kje naj bi se iskalo ponesrečenko. Tedaj pa je slišati udarce kopit konja, ki v divjem diru galopira proti vasi, takoj nato se iz soteske prikaže jezdec, ki z vso naglico prihaja k družbi, kjer ustavi hropečega konja.

«Kje je moja Beatrica, moja nevesta?» vpraša lord Weston v groznem razburjenju.

Nobenega odgovora. Toda stari lord se opoteka približa zaročencu svoje hčerke, ki je ravnokar skočil s konja ter planil proti njemu.

Edgar, ti si zgubil svojo nevesto, jaz pa svojo hčerko — v spanju je padla iz sani, že pred mnogo, mnogo urami.»

Ihteč se zgrudi stari lord na prsi svojega bodočega zeta. Pozabljen je ves srd in mržnja, grozna nesreča je zopet oba spravila, toda žal prepozno.

«Beatrice, Beatrice,» zdihuje stari lord.

«Moram jo najti, in če bi jo moral tudi več tednov iskati v gorovju, hočem, moram jo najti,» vzkligne lord Weston.

«Vse smo že preiskali,» pristavi eden prijateljev.

«Z iskanjem začnem znova,» reče lord Weston z obupno odločnostjo, «moji služabniki pridejo takoj semkaj.»

«Mi smo že vse podvzeli, Edgar, kar je le mogoče, vsi vaščani iščejo pogrešano Beatrico, pa še vedno ni nobenega znaka, da so našli našo ubogo Beatrico!»

Medtem dosepejo že tudi služabniki lorda Westona. Na ukaz svojega domala obupanega gospodarja prično takoj z iskanjem ter preiščejo ob svitu bakelj vsak kotiček levo in desno od ceste. Vendar vse zaman, zdi se, kot da se je Beatrica pogrznila v zemljo. Morda pa je padla v kak prepad, tudi to ni izključeno. Toda dokler se ne zdani, ni mogoče preiskati prepadov. In še vedno se vrši iskanje na vseh potih v nadeji, da končno vendarle najdejo pogrešano, vendar zaman!

Dan napoči, novi pomagači pridejo na pomoč, pa tudi ti iščejo zaman — lepa hči lorda Hudsona je zginila.

Pod okriljem zagonetnega moža.

Ko je Manuela pahnila Beatrico iz sani, je uboga deklica s tako silo zadela ob drevesni štor, da je obležala v nezavesti.

Slabotni klici na pomoč so bili edini znak, da je še živa. Potem pa je čute nesrečnice zavila temna noč; Beatrica bi bila vočigled ostremu mrazu za vedno zatisnila svoje oči. Nepremično leži Beatrica na tleh — nič ne ve, kaj se je zgodilo z njo, niti se ne zaveda nevarnosti, v kateri se nahaja; v ledenem mrazu otrpnejo njeni nežni udje. In kljub temu, da jo je zapustila zavest, se ji zdi, da vidi v sanjah znane ji osebe, očeta, zaročenca, ki ji pa zopet, kot bi trenil, zginejo izpred oči. Potem pa se ji zdi, da plava v zraku, da leti daleč — v neizmerno daljavo. V omedlevici porajajoče se slike postanejo vedno redkeje, skoro zapade popolni nezavesti, iz katere se dolgo ne prebudi. Vendar pa ne čuti več tistega ostrega mraza, zdi se ji, kot da je zavita v gorko odejo. Potem pa se zdi nezavestni deklici kot da je odeja zopet odvzeta, mesto tega pa ogreva njene otrple ude prijetna toplota. In sedaj pa nekaj zaliva njene ustnice, zdi se ji, da ji ta tekočina vlija novo življenje v žile, — ona živi, diha, toda oči si še ne upa odpreti. Sedaj se ji je vrnila zavest. Beatrica čuti, da se ji z žlico daje neka tekočina v usta, ki pozivlja njeno živlensko moč. Počasi odpre trepalnice ter pogleda okrog sebe. Nahaja se v lično opremljenem, ne prevelikem prostoru, čegar strop ima skoro obliko obokane kupole. Sama pa leži na tlivanu, poleg nje pa sedi mož visoke postave v uniformi mornarskega častnika ter drži v roki majhno steklenico; brez dvoma je on iz steklenice vлил v usta živlenski balzam.

(Dalje prih.)

Lastnik in izdajatelj Rudolf Juvan, Ljubljana.

Urednik Franjo Rupnik, Ljubljana.

Za Delniško tiskarno Miroslav Ambrožič.

Najboljša kolesa in šivalni stroji
so edino

PETELINČEVI

znamke
Gritzner, Adler, Phönix
za dom, obrt in industrijo. Brezplač. pouk,
ugodni plačilni pogoji, večletna garancija.

Od dobrega naj-
boljše je švicar-
ski pletilni stroj
„Dubied“

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Čevliarji, pozor!

Prvo čevljarsko učilišče
v Ljubljani otvori prirojevni
teoretični in praktični tečaj
za g. mojstre in g. pomočnike.

Sprejemajo se tudi vajenci, posebno sinovi
gg. mojstrov v praktično in teoretično vežbo.
Priglasje se tudi lahko udeleženci z dežele.
Pismena in ustmena pojasnila in pismene
in ustmene prijave sprejema oblastveno
priznani strokovni učitelj in vodja tečaja

K. MAJCE

Ljubljana VII., Celovška cesta št. 57

KRAVATE,

ovratnike, naramnice, srajce,
nogavice, nahrbtnike in palice,
modno blago, toaletne potreb-
ščine, jedilno orodje ima v bo-
gati izbiri in po najnižjih cenah
edino

Josip Petelinc
Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika
ob vodi.